

Fremfærd Særlige Behov: Projektbeskrivelse maj 2017

Projektets titel: Systematisk tidlig opsporing af kronisk sygdom hos mennesker med psykiske lidelser på botilbud.

Projektledelse:

KL: Eva Michelle Burchard

Ergoterapeutforeningen: Ulla Garbøl

Baggrund- Social ulighed i sundhed

Borgere med psykiske lidelser udvikler, ligesom den øvrige del af befolkningen, i stigende grad kroniske sygdomme. Denne stigning i kroniske sygdomme er i stor grad et resultat af uhensigtsmæssig sundhedsadfærd. Undersøgelser viser, at mennesker med psykiske vanskeligheder generelt har mere usunde kostvaner, ryger mere, drikker mere alkohol og er mindre fysisk aktive end den øvrige del af befolkningen. Borgere med psykiske lidelser dør i gennemsnit 20 år tidligere end landsgennemsnittet. En del af overdødeligheden kan tilskrives selvmord, mens ca. 60 % kan tilskrives somatiske sygdomme. Mennesker med psykiske lidelser har fx en overdødelighed af kroniske sygdomme som diabetes, hjertekarsygdomme, KOL og kræft. Desuden er det også dokumenteret at somatiske sygdomme underdiagnosticeres og underbehandles hos mennesker med psykiske lidelser.

Styrket fokus på forebyggelse og sundhedsfremme i socialpsykiatrien

Mange af de kroniske og livsstilsbetingede sygdomme kan forebygges - men forudsætter bl.a. at der etableres sunde rammer i de miljøer borgerne færdes i. Det forudsætter også, at frontpersonalet har de nødvendige forebyggende og sundhedsfremmende kompetencer, herunder viden og kompetencer til at sikre systematisk tidlig opsporing af kroniske sygdomme hos borgere med psykiske lidelser. Kommunerne har igennem de seneste år styrket fokus på forebyggelse og sundhedsfremme også i socialpsykiatrien bl.a. igennem implementering af Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakker. Her er der fokus på etablering af sunde rammer i socialpsykiatriske tilbud i form af fx sund mad, fysisk aktivitet og sundhedstilbud målrettet til denne gruppe mennesker. Men der mangler fortsat et fokus på systematisk opsporing af tidlige tegn på udvikling af kroniske sygdomme hos borgere med psykiske lidelser. Nogle socialpsykiatriske botilbud er i de senere år begyndt at arbejde målrettet og succesfuldt med at etablere årlige sundhedstjek, det gælder fx det socialpsykiatriske bosted, Tangkær i Region Midt. Men der er behov for, at sikre at tidlig opsporing af begyndende sygdomstegn integreres som en del af frontpersonalets kernekompetencer.

Værktøj til systematisk tidlig opsporing af kroniske sygdomme

På ældreområdet er der udviklet en række værktøjer som personalet kan bruge til tidlig opsporing af sygdomstegn, nedsat fysisk funktionsevne og underernæring hos fx den ældre medicinske patient. På socialområdet mangler der værktøjer/redskaber til tidlig opsporing af kroniske sygdomme målrettet borgere med psykiske lidelser og som kan understøtte frontpersonalets arbejde på området.

Projektets formål

Projektets hovedformål er derfor at udvikle og afprøve et værktøj til systematisk tidlig opsporing af kroniske sygdomme hos borgere med psykiske lidelser og derigennem mindske den sociale ulighed i sundhed og understøtte 'sundhed og trivsel' for mennesker med psykiske lidelser, som er tilknyttet kommunale tilbud. Projektets omfang er begrænset til pilotudvikling og -testning og omfatter ikke validering af værktøjet.

En øget indsats i forebyggelse af udvikling af kroniske sygdomme vil understøtte andre igangværende initiativer som fx den nye lov om socialtilsyn som implementeres i 2018, budskaberne i KL's udspil 'Sammen om sundhed' 2016 samt KL's kommende socialudspil, som lanceres i maj 2017.

Projektet står således på 2 ben:

1. Udvikling af et værktøj til systematisk tidlig opsporing af kroniske sygdomme til mennesker med psykiske lidelser i socialpsykiatriske botilbud. (Se bilag 1).
2. Pilotafprøvning af værktøjet i tre botilbud der indbefatter kompetenceudvikling af det frontpersonale der har kontakt til denne gruppe borgere, således at værktøjets anvendelighed bliver testet i praksis. Der er modtaget til tilbud fra COK mhp. kompetenceudvikling og test af implementering af værktøjet. (Se bilag 2)

Projektets målgruppe/deltagergruppe

Målgruppen for projektet er medarbejdere i 3 kommunale socialpsykiatriske botilbud.

Erfaringerne fra en række kommunale og regionale projekter om implementering af sundhedsindsatser i socialpsykiatriske botilbud viser bl.a., at den helt afgørende faktor for succes er, at medarbejderne bakker op om indsatsen, og at der arbejdes systematisk med implementeringen.

Projekterne peger også på, at medarbejdernes personlige holdninger til området kan være delte, og at travlhed med andre indsatser kan gøre det vanskeligt at implementere sundhedsindsatserne. Derfor vil vi i dette projekt benytte praksisnær læring til test og implementeringen af opsporingsværktøjet. (Se bilag 2).

Beskrivelse af styringen og organiseringen af projektet

Projektejere er Fremfærd Særlige Behov.

Projektledelsen varetages af Center for Forebyggelse i Praksis, KL ved Eva Michelle Burchard og fra Ergoterapeutforeningen ved Ulla Garbøl.

Den praktiske gennemførelse af projektet i kommunerne varetages af KL's Forebyggelsescenter og COK (Center for Offentlig Kompetenceudvikling).

Hvordan projektet i overordnede træk tænkes gennemført.

Tidsplan: Projektvarigheden er estimeret til et års varighed og er et pilotprojekt ift. at udvikle og afprøve et værktøj til systematisk opsporing af kroniske sygdomme ift. målgruppen på botilbud.

Projektets gennemførelse kan inddeles i 5 faser struktureret efter en tentativ tidsplan:

1. Juni – august 2017. Udvikling af et værktøj, som kan anvendes af frontmedarbejderne til opsporing af kroniske sygdomme. Der udvikles et praktisk værktøj i KL's Forebyggelses Center, som kan afdække væsentlige symptomer ift. udvalgte kroniske sygdomme som diabetes, lungesygdomme, kræft og hjertesygdomme.
2. Kommuneworkshop afholdes i august 2017. Inden rekruttering af kommunerne til selve projektet inviteres interesserede kommuner og relevante fagfolk til en workshop, som afholdes i KL-Huset. Her skal projektets formål, gennemførlighed samt værktøjet til opsporing præsenteres og kvalificeres. Se detaljeret beskrivelse i bilag 1. Efterfølgende justeres projektbeskrivelse iht. input fra kommuneworkshop. Denne opgave varetages af projektledelsen.
3. Oktober 2017 – februar 2018. Kick-off planlægning og rekruttering af 3 institutioner i 3 kommuner. Den praktiske planlægning af opgaven foregår i samarbejde med COK, som er den aktør, der skal stå for praksisnær undervisning og projektopfølgning på botilbuddene. Der skal også udarbejdes et lay-out på værktøjet, så det kan præsenteres for medarbejderne til anvendelse. KL's Forebyggelsescenter er tovholder på denne del af opgaven. Forberedelse af møde med ledelsen i af de 3 institutioner. Kick-off i de tre institutioner (detaljeret beskrivelse i bilag 2).
4. Marts – april 2018. Evaluering af værktøj og justering af dette ift. eventuelt fremtidig anvendelse på botilbuddene. Generel evaluering af projektet gennem spørgeskema.
5. Maj 2018. Afslutningsseminar hvor botilbuddene præsenterer deres erfaringer. Forventeligt ca. 50 deltagere inklusive medarbejdere/ledere fra andre kommuner, der har interesse i at implementere systematisk tidlig opsporing af udvalgte kroniske sygdomme hos mennesker i botilbud.

Hvordan projektets resultater tænkes formidlet

Projektets endelige resultater skal formidles gennem afholdelse af en temadag som projektets afslutning.

Løbende skal der formidles via Viden på Tværs, socialpædagogiske fagblade og tidsskrifter, "Ergoterapeuten", "Sygeplejersken" og "Danske Kommuner"

Evaluering af projektet

Der er planlagt en evaluering af læringsforløb på institutionsniveau vha. evalueringsskema (beskrevet i bilag 2).

Bilag 1. Workshop – kvalificering af projekt og udvikling af opsporingsredskab

Forud for kommuneworkshoppen er der udviklet forslag til hvad opsporingsværktøjet kan indeholde samt forslag til layout af dette.

Projektets formål og indsats skal give mening for kommunerne og samtidig skal opsporingsværktøjet kvalificeres og udvikles således, at det er målrettet socialpsykiatriens problemstillinger. For at kvalificere både mål, metode og gennemførlighed, inviteres 4-5 kommuner samt relevante samarbejdspartner til kvalificering af projekt og opsporingsværktøjet ved en halvdags workshop i KL-Huset. Workshoppen planlægges gennemført i august 2017. Med baggrund i workshoppens input, udvikles opsporingsværktøj endeligt og eventuelle justeringer af projektet indarbejdes.

Hvem inviteres?

Socialchefer og/eller afdelingsledere fra socialpsykiatriske botilbud fra 4-5 kommuner samt relevante samarbejdspartnere og netværksrelationer.

Proces

Workshoppen afvikles som en rundbordssamtale og faciliteres af en konsulent fra Center for Forebyggelse i praksis, KL. Workshoppen er berammet til 4 timer.

Rundbordssamtalerne bygges op over følgende refleksionsspørgsmål:

- Opleves det som en relevant opgave at frontpersonalet skal opspore tidlige tegn på kronisk sygdom? Begrund dit ja eller nej
- Hvad skal et opsporingsværktøj kunne? Input og drøftelse af forslag
- Hvilke elementer i opsporingsværktøjet skal justeres?
- Hvordan ville det give mening at dokumentere frontpersonalets observationer?
- Hvordan tænkes der om modellen for praksisnær læring?
- Hvad bør justeres iht. Gennemførelse af projektet?

Center for Forebyggelse i praksis, KL står for den praktiske gennemførelse af workshoppen.

Bilag 2. Model for praksisnær læring – fokus på systematisk tidlig opsporing af kroniske lidelser hos mennesker med psykiske lidelser på botilbud

Kommunerne har arbejdet med forskellige modeller for kompetenceudvikling mhp. at øge vidensniveauet blandt medarbejderne, men erfaring og forskning viser, at implementering af ny viden hos frontmedarbejderne er en udfordring. Forskningen viser, at det kun er ca. 15 procent af al kompetenceudvikling der resulterer i en ændret praksis i opgaveløsningen. Der er således behov for at understøtte og videreudvikle nye læringsmodeller og – metoder samt indarbejde praksisnær undervisning/ kompetenceudvikling i konkrete kliniske og praksisrettede emner. (kilde: professor Robert Brinkerhoff, Western Michigan University og Professor Bjarne Wahlgren: "Transfer mellem uddannelse og arbejde". København 2009, NCK-DPU)

Det vurderes ikke altid hensigtsmæssigt hverken styringsmæssigt, fagligt eller økonomisk at opkvalificere store medarbejdergrupper gennem formelle efteruddannelsesinitiativer og traditionel kursusaktivitet. Det er således nødvendigt at anlægge et bredere perspektiv på effektiv kompetenceudvikling med fokus på hvordan bl.a. kompetenceudvikling i praksis, særligt i forhold til de klinisk rettede emner, kan målrettes større medarbejdergrupper, samtidigt med at drift og økonomi hænger sammen.

Det er med dette som baggrund, at COK og KL har indledt et partnerskab omkring kompetenceudvikling af medarbejderne i kommunerne og udviklet en generisk model for praksisnære læringsforløb, som kan anvendes på afgrænsede kliniske områder udvalgt i samråd med kommunerne.

Målene i den generiske model, hvor læringsforløbet er et strategisk kompetenceudviklingsforløb for medarbejdere, er:

- At læringen tænkes ind i et forløb med fokus på før, under og efter tænkningen (efter teori af professor Robert Brinkerhoff, Western Michigan University)
- At de faglige emner, der arbejdes med i læringsforløbene, afspejler reelle behov for ny eller bedre praksis
- At der opstilles mål for arbejdet og hvordan det lærte anvendes
- At arbejdspladserne skaber rum og muligheder for, at det lærte kan omsættes til ny praksis
- At læringsforløbet kan tilgodese alle faggrupper i ældreplejen og socialfaglige tilbud
- At læringsforløbet tager udgangspunkt i de praksissituationer, medarbejderne står i sammen med borgerne
- At anvendelsen af ny viden til ny praksis, ses som en del af læreprocessen
- At der skabes fællesskaber på arbejdspladsen, der fastholder anvendelsen af det lærte
- At der gives mulighed for systematisk refleksion over anvendelsen af det lærte
- At designet skal kunne bruges som generisk model og metode/skabelon for læringsforløb inden for området og

målgrupperne, med andre tematikker end infektionshygiejne som omdrejningspunkt

(Kilde: Professor Bjarne Wahlgren: "Transfer mellem uddannelse og arbejde". København 2009, NCK-DPU)

Roller og ansvar i læringsforløbet

Det er erfaringen, at et strategisk læringsforløb for medarbejdere også skal rette opmærksomheden mod ledelsesrollen, specialistrollen og medarbejderrollen. I det skitserede læringsforløb vil der være tilstedeværelse af flere forskellige roller. I udgangspunktet forventes det, at læringsforløbet strækker sig over 3-4 måneder, hvilket dog afhænger af antal deltagere på det enkelte forløb. Der vil til sidst i forløbet blive udstedt et kursusbevis til deltagerne, der har gennemført forløbet.

Chefrollen: Der skal være en involvering, interesse og ønske om en forandret adfærd i den organisation, som man er chef for. Afhængig af organisationens størrelse, vil anbefalingen være, at chefen deltager på formødet sammen med ledere og TR

Lederrollen (direkte personaleansvarlige): I den rolle har hun en særlig forpligtelse i læringsforløbet som formidler, sparringspartner og opsamler. Der kan være flere ledere, som har medarbejdere på det samme læringsforløb. Hvis det er tilfældet, skal der laves en rolle- og ansvarsfordelingen mellem lederne. Det vil være konsulentens, som har ansvaret for opgaven, der forventningsafklarer med den enkelte leder/ledergruppe. Det er lederens opgave at understøtte og fastholde det lært evt. sammen med udvalgte medarbejdere.

I læringsforløbet lægges der vægt på en tilpasset form for praksislæring, hvorfor der også introducerer begrebet "makkerpar". Intentionen med makkerparret er, at det grundlæggende udvalgte læringsfokus ikke skal blive disciplinen, hvor der kun er et rigtigt svar, men at der er en åbenhed overfor, at der kan findes mange forskellige løsninger til udfordringen. Disse svar finder medarbejderne ved at være i dialog med hinanden og turde vise hinanden hvilke udfordringer, der ligger til grund for deres handlinger. Det betyder, at de kan være hinandens "makker", når de skal udfylde e-læringsprogrammet og dermed få en dialog omkring svarene. Det betyder også, at de skal være nysgerrige på hinandens praksis, hvilket er grunden til at de skal "besøge" hinandens borgere, så medarbejderne kan udvikle sig gennem nye og gensidige erfaringer.

COKs rolle og opgave i læringsforløbet er, at sikre udvikling og proces i læringsforløbet, fastholde momentet for lederen og medarbejderne og dermed sikre effekt af læringsforløbet i den enkelte kommune. COKs stiller med den samme proceskonsulent under hele læringsforløbet og er dermed med til at understøtte den facilitering, der finder sted på læringscafeerne og imellem læringscafeerne. Det er tillige COKs opgave, at sikre de praktiske og administrative opgaver undervejs i læringsforløbet, som f.eks. samarbejde med e-læringsleverandøren, sørge for kampagnematerialer og tilmeldinger.

Læringsforløbet har som formål at ændre medarbejdernes adfærd. Det betyder, at COK har tilrettelagt læringsforløbet ud fra devisen om, at forlade

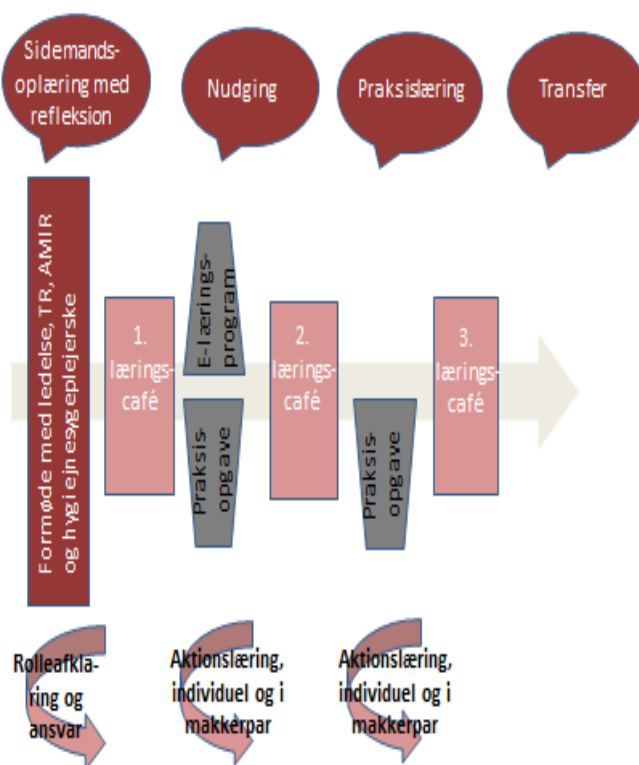
undervisningsmetoder, der lægger op til entydige svar, og derimod rette blikket mod læring og videndeling. Dette medfører, at tilrettelæggelsen af læringsforløbet tager udgangspunkt i delementer fra metoder som:

- Side-mands-oplæring med refleksion
- Nudging
- Praksislæring
- Transfer

For at understøtte disse metoder er der udviklet materiale, der er med til, at fokus rettes mod elementer i førnævnte læringsmetoder. Dertil får læringsforløbet en kampagnelignende opmærksomhed, med den hensigt, at det kan understøtte en fortsat opmærksomhed på udfordringerne.

Det udviklede materiale får et særligt logo og dermed skabes der genkendelig. Læringsforløbet er skitseret i grafisk model nedenfor:

Læringsforløb af 3-4 måneders varighed

Læringsmål

Læringsmålene for hver aktivitet er formuleret på en sådan måde, at de kan gøres anvendelige som styringsredskab for selve aktivitetens planlægning, gennemførelse og evaluering, men samtidig er læringsmålene formuleret

sådan, at deltagerne kan anvende dem som styringsredskaber i deres egen læreproces.

Læringsmål for formødet	
Viden	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne redegøre for hvordan ledelsen kan understøtte medarbejdere bedst muligt i en konkret læreproces – før, under og efter forløbet. • Deltagerne skal kunne redegøre for forløbets opbygning og intention, herunder forståelse af egen og organisationens rolle som platform for medarbejdernes læring. • Deltagerne skal kunne anvende e-læringsprogrammet i en sådan grad, at de kan formidle de muligheder programmet giver medarbejderne.
Færdigheder	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne redegøre for hvordan ledelsen har en væsentlig betydning i forhold til fx e-læring, makkerpar, praksisopgaverne og ift. læringscaféerne.
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne trække på, kombinere og anvende ovenstående viden og færdigheder i forskellige og andre kontekster, som indebærer større forandringer.
Læringsmål for læringscafe 1 og praksisopgave 1	
Viden	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne demonstrere grundlæggende viden om temaets og dets betydning i dagligdagen • Deltagerne skal kunne redegøre for, hvordan den enkelte og samarbejdet med kollegaer medvirker til at udvikle den daglige kerneopgave.
Færdigheder	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne argumentere for vigtigheden af, at have fokus på temaet i forhold til egen praksis • Deltagerne skal kunne anvende e-læringsprogrammet samt være fortrolig med at udføre observation i egen praksis.
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne reflektere over eget ansvar for læring og hvordan den enkelte kan bidrage til andres læring.
Læringsmål for læringscafe 2 og praksisopgave 2	
Viden	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne argumentere for opmærksomheden på egne og organisationens udfordringer i borgerens hjem jf. e-læringsprogrammets konkrete elementer
Færdigheder	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne skal kunne bringe egne og andres observationer i spil i forhold til egen nutidige praksis, og skal kunne forklare hvordan nye handlinger i dagligdagen understøtter kerneopgaven

Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> Deltagerne skal kunne kombinere viden fra tidligere praksis med nye former for handlinger relateret til temaets udfordringer.
Læringsmål for læringscafe 3	
Viden	<ul style="list-style-type: none"> Deltagerne skal kunne demonstrere og redegøre for viden om vigtigheden af et fokus på temaet Deltagerne skal kunne demonstrere viden om konkrete teknikker og metoder.
Færdigheder	<ul style="list-style-type: none"> Deltagerne skal kunne anvende viden om temaet i dagligdagen samt kunne begrunde og vælge relevante måder at tilgå temaet Deltagerne skal kunne formidle viden om temaet til kollegaer og borgere.
Kompetencer	<ul style="list-style-type: none"> Deltagerne skal kunne forholde sig kritisk og reflekteret til eget læringsudbytte samt kunne bringe forløbets læringstilgang i spil i relation til andre temaer/andre områder.

Det er en integreret del af modellen, at der opstilles præcise læringsmål for alle aktiviteter /delelementer i forløbet.

Evaluering af læringsforløb

Det aktuelle læringsforløb er pilottestet i to kommuner indenfor emnet infektionshygiejne og evalueret af konsulenthuset Promentum. Hovedkonklusionen er at læringscafeerne og den lærings- og evalueringsform de er tilrettelagt omkring, generelt imødekommes rigtig godt af medarbejderne. Evalueringen viser også, at det praksisnære læringsforløb virker efter hensigten.

Mål for kompetenceudviklingen i nærværende projekt er derfor at:

- Sikre ledelsesmæssig opbakning til gennemførelse af projektet og implementering af opsporingsværktøjet
- Sikre ejerskab, viden og forståelse for brugen af værktøjet hos frontpersonalet og hermed
 - Facilitere fokus på systematisk observation af tidlige tegn på kronisk sygdom
 - Sikre kommunikation og rette opfølgning ift. ændringer i borgerens somatiske tilstand

Derfor vil evalueringen bestå af en spørgeskemaundersøgelse målrettet både ledelsen og medarbejdere. Fokus vil være at evaluere opsporingsværktøjets anvendelighed samt få viden om hvordan og hvad der skal til for at implementere et værktøj til systematisk tidlige opsporing af kroniske sygdomme hos mennesker med psykiske lidelser i botilbud.